

MAGYARORSZÁG A VILÁGHÁBORÚ POKLÁBAN

BÁRDOSSY LÁSZLÓ MINISZTERELNÖK: 1941. ÁPRILIS 3 – 1942 MÁRCIUS

- Miniszterelnöksége alatt Magyarország fegyveres-háborús szövetségre lépett a tengelyhatalmakkal és szembekerült az antifasiszta nagyhatalmak vezette tömbbel
- Bárdossy nézete: Magyarországnak a kisebb államok körében az "első az egyenlők között" helyet kell megszereznie a német szövetségi rendszerben

Külpolitika

- 1941. ápr. 6. német-bolgár támadás Jugoszlávia ellen - 1 hét alatt elfoglalják
- 1941. ápr. 10. Ante Pavelič kikiáltja az önálló Horvátországot - köv.: Mo. semmisnek tekintheti a Jugoszláviával kötött szerződést
- 1941. április 11.: Magyarország belép a háborúba Jugoszlávia ellen (Anglia megszakítja a diplomáciai kapcsolatokat)
- Bevonulás: Bácska, Baranyai háromszög, Muraköz –többek között Szabadka, Újvidék, Csáktornya visszacsatolása
- Ezekon a területeken a lakosságnak csak 40%-a volt magyar
- A magyar csapatok 1918 óta először léptek a történelmi határokon kívülre: átlépve a Dráván benyomulás Szerbiába
- 1941. június 22.: Németország támadása a SZU ellen, Magyarország nem akar kimaradni a gyors diadalból, másrészt románok és szlovákok már bekapcsolódtak;
- 1941. június 26.: Kassa és környéke bombázása : felségjelzés nélküli gépek - a "szovjet verzió" elfogadása
- 1941. június 27.: Magyarország hadüzenete;
- 1941. június 28.: A kijelölt hadseregcsoport (Kárpát-csoport néven 40 ezer fővel, Szombathelyi Ferenc altábornagy vezetésével alakult meg – kötelekébe tartozott a magyar gyorshadtest) átlépte a szovjet határt
- DE: a kiképzés, a fegyverzet és felszerelés mennyisége és minősége nem megfelelő
- November: a leharcolt gyorshadtest hazahozatala (Horthy új, nem németbarát vezérkari főnököt nevezett ki: Szombathelyi Ferenc)– cserébe: megszálló csapatok kiküldése Ukrajnába
- Anglia ultimátumban követeli a magyar csapatok kivonását, de ezt a magyarok visszautasítják (Romániával és Finnországgal egyidőben);
- 1941 december: hadiállapot Magyarország és Anglia között;
- 1941. december 7.: Nagy-Britannia hadat üzen Magyarországnak;
- 1941. december 12.: Magyarország hadat üzen az USA-nak
- 1942. január: Újvidéki vérengzés
- 1942 január: Budapestre látogatott Ribbentrop német külügyminiszter, Wilhelm Keitel tábornagy - kötelezettséget vállaltattak Bárdossy miniszterelnökkel, hogy a magyar kormány egy hadsereget küld a keleti frontra

Belpolitika

- német igényeknek megfelelő árukivitel;
- köv: A mérsékelt növekvő életszínvonal zuhanni kezdett, jegyrendszert vezettek be.
- katonai bíraskodás hatáskörének kiterjesztése;
- legális ellenzéki szervezetek ellen fellépnek;
- munkaszolgálat bevezetése (baloldaliak és zsidók ellen);
- 1941. augusztus 8.: harmadik zsidótörvény : faji alapon határozta meg a „zsidó” fogalmát, megtiltotta a zsidók és nem zsidók házasságát és házasságon kívüli nemi

érintkezését, melyet „fajgyalázás”-nak minősített; és bevezette a házasság előtti kötelező orvosi vizsgálatot.

- Szovjetunióba kiküldött magyar egységek veresége után Horthy lemondatta

Háborúellenes erők

- Nemzeti és baloldali erők összefogása: németellenesség, a függetlenség védelme
- MSZDP: legális párt maradt, a törvényes keretek közt tengelyellenes propagandát folytatott, támogatta az antifasiszta függetlenségi mozgalmat, képviselte a munkásság gazdasági érdekeit
- Magyar Parasztszövetség: 1941. szeptember- Kisgazdapárti politikusok részvételével megalakul (Nagy Ferenc, Kovács Béla)
- 1941. okt. 6. Batthyány-örökmécsesenél megemlékezés
- 1941. Halottak napja: Teleki Pál sírjánál
- 1941. Népszava karácsonyi száma : cikkgyűjtemény jelent meg a nemzeti összefogásról a függetlenség és haladás eszméje jegyében.- szerzők: Bajcsy-Zsilinszky Endre, Szakasits Árpád, Benedek Marcell, Szekfű Gyula, Móricz Zsigmond – népfrent-jellegű fellépés
- 1942 február: Magyar Történelmi Emlékbizottság- vez.: Szekfű Gyula : az antifasiszta erők összefogása a cél
- 1942. március 15. Petőfi-szobornál: háborúellenes tüntetést szervez

KÁLLAY MIKLÓS MINISZTERELNÖK: 1942. MÁRCIUS 10 – 1944. MÁRCIUS 20.

- angolbarát politikus, Horthy bizalmasának számított
- a belpolitikában addig nem játszott szerepet
- Célja: szembefordulni a németekkel, átállni az angolokhoz, abbahagyni a szovjetellenes háborút: hintapolitika vagy „Kállay kettős”
- nehéz helyzetben van
- Eddig: éveken át tartó németbarát propaganda
- Revíziós sikerek – ezt a német szövetség hozta
- Szoros gazdasági kapcsolatok Németországgal – a külkereskedelem 70%-a Németországgal bonyolódott
- A magyar politikai és katonai vezetésben németbarát elemek (Horthy a saját tábornokaiban és minisztereiben sem bízhatott)
- Köv.: manőverező politika: hintapolitika vagy „Kállay kettős”

Belpolitika

- Kezdetben elődje irányvonalát követiAz ellenállás felélénkülése miatt a kormányzat erélyes ellenakciókba kezd a baloldali erők ellen
- Köv: az antifasiszta erők háttérbe szorultak – a Történelmi Emlékbizottság feloszlása
- Az angolszász béketapogatózások idején: engedékenyebb politika:
- Az SZDP és Kisgazdapárt nagyobb szabadságot kapott
- 1943. febr. magyar Nemzeti Társaskör megalakulása (Bethlen István körül, konzervatív nagypolgári és arisztokrata személyek).
- 1943. nyara balatonszárszói ifjúsági és értelmiségi találkozó: népi írók és értelmiségiek a "harmadik utas" megoldásról tanácskoznak.
- 1943. máj. kommunista párt feloszlátja önmagát és Békepárt néven alakul újjá
- Nyugat-európai fegyveres földalatti mozgalmakhoz vagy a lengyel és jugoszláv partizánmozgalmakéhoz hasonló ellenállás a német megszállás után sem bontakozott ki hazánkban – ok:

Gazdasági helyzet

- 1944-ig Magyarország csak kis mértékben érzekelte a háborús állapotokat
- bombázások nincsenek
- bár 1940/41-től jegyrendszer az alapvető élelmiszerekre, az ellátás 1944-ig zavartalan
- a revíziós politika siker – általános a kormányzó személyébe vetett bizalom
- háborús gazdasági konjunktúra- munkanélküliség megszűnése
- bár: hadiüzemek (munkahelyet változtatni nem lehet) és: a parasztságnak kötelező a beszolgáltatás
- fokozatosan a német gazdaságnak rendelik alá a magyar gazdaságot
- hadikiadások növekedése –infláció – a magyar nemzetgazdaság finanszírozta a német hadviselést

Külpolitika

- 1942 nyara: a 2. magyar hadsereg (250 ezer katona) frontra küldése: körülbelül 80000 élte túl
- a magyarok fedezték a németek visszavonulását
- Ezzel egyidejűleg megkezdte a háborúból való kiugrás előkészítését, és fokozatosan feladta elődje, Bárdossy László tengelyhatalmak felé irányuló vonalát, arra számítva, hogy a győzelem az angolszász szövetségeseké lesz
- A voronyezsi katasztrófa (Sztálingrád) és a Szövetségesek olaszországi partraszállása után elhátározása megszilárdult
- Titkos tárgyalásokat kezdeményezett:
- Félhivatalos béketapogatózások: Törökország Szent-Györgyi Albert vezetésével
- Az angolok semmiféle politikai jellegű ígéretet nem tettek, hanem katonai tárgyalófeleket kértek
- Az angolok nem tudták garantálni, hogy ők szabadítják fel az országot –de:
- 1943 szeptembere: előzetes fegyverszüneti feltételek elfogadása: akkor lépett volna életbe, ha a Balkánon előrenyomuló angol-amerikai erők az országhatárhoz érnek
- Az amerikaiak és az angolok különböző csatornákon tudtára adták a magyar illetékeseknek, hogy fegyverszünet megkötése ügyében a Szovjetunióhoz kell fordulniuk –de: erről Kállay nem vett tudomást
- hiba: SZU felé nincs nyitás, ellenük védekezésre rendezkedünk be

Újvidéki vérengzés: 1942. január (Bárdossy miniszterelnöksége alatt)

Egy jugoszláv partizánakció megtorlásaként a Délvidéken állomásozó magyar csapatok Feketehalmy-Czeydner Ferenc altábornagy, Grassy József ezredes, Deák László ezredes és Zöldy Márton csendőr százados irányításával a Sajkásvidéken, valamint Újvidéken nagyszabású ellencsapást indítottak. Ennek során több ezer (körülbelül 3500) jórészt szerb nemzetiségű helyi lakost öltek meg partizán-tevékenység vagy partizánok támogatásának vádjával. Amikor a vérengzés híre kiszivárgott, Szombathelyi Ferenc vezérkari főnök leállította „tisztozatást”, és saját bírósága elé állította az akció vezetőit, ők azonban Németországba szöktek, és az SS kötelékébe álltak. Felelősségre vonásukra csak a második világháború befejezése után került sor.

A második magyar hadsereg pusztulása (Kállay miniszterelnöksége alatt)

Jány Gusztáv hadparancsa (1943. jan. 24.) a 2. magyar hadseregnek:

„(...)becstelenség az a lelke vesztett, fej nélküli, gyáva menekülés, amit látnom kellett, miért most a szövetséges német hadsereg és az otthon mélységesen megvet bennünket. Ehhez minden oka meg is van. (...) Vegye tudomásul mindenki, hogy innen sem betegséggel, sem sebesüléssel, sem fagyással el nem engedek senkit. Azon a területen, hol gyülekezésünket elrendelték, hol az újjászervezést végrehajtjuk, ott marad mindenki, míg meg nem gyógyul vagy el nem pusztul.

A rendet és a vasfegyelmet a legkeményebb kézzel, ha kell, a helyszínen való felkoncolással, de helyre kell állítani. (...) Számolni kell azzal, hogy élelem terén alapos korlátozások lesznek. Elsősorban annak van jussa élelmezéshez, aki elől harcol, aki helyét elhagyta és itt hátul gyülekezik, örüljön, ha annyit kap, hogy éhen nem pusztul. Helyünket német csapat foglalta el, az megérdemel minden gondoskodást, mert mi (...)arra érdemtelené váltunk.”